

บทที่ 5

สรุปเสนอแนะแนวการพัฒนาสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่น ที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

การพัฒนาสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่ได้จากการสำรวจ 10 แห่ง คือ ซึ่งทั้งสิบแห่งนั้นเป็นตลาดพื้นถิ่นที่สามารถเป็นโครงการพัฒนาสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ ไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่นมาเสริมสร้างในตัวอาคารร้านตลาด แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. ย่านตลาดพื้นถิ่น
2. ตลาดพื้นถิ่นย่านสถานีรถไฟ
3. ตลาดริมโขง

ทั้ง 3 ประเภทจะทำการพัฒนาสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

ส่วนที่ 1 การอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม

ส่วนที่ 2 กลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

ส่วนที่ 1 การอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม

การพัฒนาสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยให้ดำเนินไปตามมาตรฐานของการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆได้กำหนดการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการอย่างยั่งยืนองค์การดังกล่าวได้แก่ องค์กร การอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม (AAC) สถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน (SA) สถาปัตยกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (LEED) และความยั่งยืนทางพลังงานและสิ่งแวดล้อมไทย (TREES) ซึ่งมาตรฐานของแต่ละองค์กรดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบมาตรฐานของการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมของการอนุรักษ์อาคาร AAC, SA LEED และ TREES

AAC	SA	LEED	TREES
1. การสงวน คุ้มครองหรือการคงสภาพ การเก็บรักษา(Preservation)	1. เคารพในที่ตั้ง รักษาแผ่นดินและพืชพรรณ (Ecological concern)	1. การเลือกที่ตั้งที่ยั่งยืนและเหมาะสม (Sustainable sites: SS)	1. การบริหารจัดการอาคาร (Building Management)
2. การฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation)	2. คำนึงถึงสภาพอากาศในท้องถิ่น ไม่สร้างมลภาวะทางอากาศ (Climate concern)	2. ประสิทธิภาพการใช้น้ำ (Water Efficiency: WE)	2. ที่ตั้งอาคาร (Site & Landscape)
3. การบูรณะ (Restoration)	3. การประหยัดพลังงาน การใช้พลังงานทดแทน (Energy Efficiency)	3. พลังงานและสภาพของบรรยากาศ (Energy and Atmosphere: EA)	3. ระบบการใช้น้ำ (Water Conservation)
4. การปฏิสังขรณ์ สร้างใหม่ (Reconstruction)	4. คำนึงถึงความสะดวกของผู้ใช้อาคารปลอดภัย มลภาวะทางเสียงและทัศนียภาพ (User Concern)	4. วัสดุก่อสร้างและแหล่งที่มา (Materials and Resources: MR)	4. การใช้พลังงาน (Energy & Atmosphere)
	5. ใช้วัสดุอย่างมีประสิทธิภาพการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ไม่ใช้วัสดุที่เป็นพิษต่อผู้อยู่อาศัย (Material Efficiency)	5. คุณภาพและสิ่งแวดล้อมในอาคาร (Indoor Environment Quality: IEQ)	5. การใช้วัสดุก่อสร้าง (Materials & Resources)
	6. ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพไม่สร้างมลภาวะทางน้ำ(Water Efficiency)	6. กระบวนการออกแบบอย่างมีนวัตกรรมและมีขั้นตอน (Innovation and Design Process: IDP)	6. สภาพแวดล้อมในอาคาร (Indoor Environmental Quality)

อนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม หมายถึง กระบวนการปรับปรุงงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ในด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านโครงสร้าง ด้านกรรมวิธีการก่อสร้าง และด้านการใช้วัสดุครุภัณฑ์ประกอบงานสถาปัตยกรรมการเก็บรวบรวม ทำนุบำรุงรักษา ที่มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ชุมชนยอมรับที่จะจัดการโดยชุมชนการมีส่วนร่วมซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. การเก็บรักษา (Preservation)
2. การฟื้นฟู (Rehabilitation)
3. การบูรณะ (Restoration)
4. การสร้างใหม่ (Reconstruction)

สถาปัตยกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (LEED : Leadership in Energy and Environmental Design) หมายถึง การออกแบบอาคารให้เป็นไปตามบริบทของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่กำหนดโดย USGBC ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ได้จัดลำดับของอาคารอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยมีการแบ่งเป็นลำดับขั้นในการได้คะแนน 4 ระดับจากระดับต่ำสุดไปถึงระดับสูงสุด ได้แก่ Certified Silver Gold และสูงสุดคือ Platinum โดยมีเงื่อนไขดังนี้

1. การเลือกที่ตั้งที่ยั่งยืนและเหมาะสม (Sustainable sites)
2. ประสิทธิภาพการใช้น้ำ (Water Efficiency)
3. พลังงานและสภาพของบรรยากาศ (Energy and Atmosphere)
4. วัสดุก่อสร้างและแหล่งที่มา (materials and resources)
5. คุณภาพและสิ่งแวดล้อมในอาคาร (Indoor Environment Quality)
6. กระบวนการออกแบบอย่างมีนวัตกรรมและมีขั้นตอน (Innovation and Design process)

สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (ASA) หมายถึง ศูนย์รวมของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม และผู้ที่มีความสนใจในวิชาชีพสถาปัตยกรรม มุ่งบำเพ็ญประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญงอกงามทางสถาปัตยกรรม และสิ่งแวดล้อม และรักษาอารยธรรมของชาติ ในฐานะองค์กรทางอาชีพอิสระทางสถาปัตยกรรม เสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคีในหมู่มวลสมาชิก เพื่อดำรงไว้ซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรี รวมทั้งเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบวิชาชีพของสมาชิกและต่อสังคมให้ความรู้ คำปรึกษาทางวิชาชีพ วิชาการ และสิทธิประโยชน์ แก่สมาชิกและสังคมส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่ การศึกษา ค้นคว้า การวิจัยและพัฒนา เพื่อความก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมและทันกับการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรและสถาบัน ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ เพื่อพัฒนาและเผยแพร่ อุดมการณ์ บทบาท และหน้าที่ของสถาปนิก ให้วิชาชีพสถาปัตยกรรมเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธาของประชาชน ส่งเสริม พัฒนา และติดตามการปฏิบัติตามพันธะ

กรณีว่าด้วยการให้บริการ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสถาปัตยกรรม เพื่อประโยชน์ของสมาชิกและประชาชน กำหนดและรับรองมาตรฐาน กฎระเบียบ เกี่ยวกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมโดยมีกรรมการฝ่ายอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ที่มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณารางวัล ด้านอาคารที่ต้องเป็นอาคารที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป หรือเป็นอาคารควรค่าแก่การอนุรักษ์ที่มีคุณสมบัติไม่น้อยกว่าเกณฑ์ต่อไปนี้

1. อาคารและบริบทแวดล้อมที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม โดยไม่จำกัดว่าจะมีรูปแบบของชนชาติใดโดยเฉพาะ
2. อาคารและบริบทแวดล้อมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์โบราณคดี หรือสังคม
3. อาคารที่มีการบำรุงรักษาและอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี โดยมีความสอดคล้องกับข้อกำหนดกฎหมายและชนบประเพณี
4. อาคารที่ใช้ประโยชน์อย่างประสมกลมกลืนไปกับชีวิต และสังคมสืบต่อมาจนปัจจุบัน

มรดกโลก (World Heritage) หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศในระดับสากล เมื่อได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่ง “มรดกโลก” แล้ว ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในขอบเขตดินแดนของประเทศใด ถือได้ว่าเป็นมรดกของมนุษยชาติทั้งปวงในโลก มรดกโลก ยังเป็นมรดกอันทรงคุณค่าที่มนุษย์ได้รับจากอดีต ใต้ใช้และภาคภูมิใจในปัจจุบัน และถือเป็นพันธกรณีในการทำนุบำรุงดูแลรักษา เพื่อมอบให้เป็นมรดกอันล้ำค่าแด่มวลมนุษยชาติในอนาคต มรดกโลก แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ มรดกโลกทางวัฒนธรรม (World Cultural Heritage) และมรดกโลกทางธรรมชาติ (World Natural Heritage)

องค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่มีบทบาทในการสนับสนุน กำกับดูแล โดยตั้งเป็นกองทุนสนับสนุน ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีรายได้มาจากกองทุนของนักลงทุนสถาบันที่รับผิดชอบสังคม (Corporate Social Responsible) ในด้านสังคม (Social Responsible) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Responsible) และด้านเศรษฐกิจ (Economic Responsible) World Heritage UNESCO มี ICCROM (International Center for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property) เป็นที่ปรึกษา ที่ประกอบด้วยข้อกำหนดในการพิจารณาแหล่งที่จะเป็นมรดกโลกดังนี้

1. มีลักษณะโครงสร้างต่างๆ สะท้อนถึงอดีต เช่น งานทางสถาปัตยกรรม ผลงานที่เป็นอนุสรณ์ในเชิงจิตรกรรม หรือประติมากรรม โครงสร้างทางธรรมชาติที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดี ถ้าที่ใช้เป็นที่อยู่ของมนุษย์ หรือลักษณะอื่นๆ ไกลเคียงซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญในระดับสากลในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

2. เป็นกลุ่มอาคารที่มีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือลักษณะทางภูมิสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือความสำคัญในระดับสากลไม่ว่าจะในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

3. เป็นที่ตั้งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ผลงานของมนุษย์โดยเฉพาะ หรือเป็นการร่วมกันของทั้งมนุษย์และธรรมชาติ รวมทั้งที่ตั้งที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งล้วนมีคุณค่าและความสำคัญระดับสากลไม่ว่าจะในด้านประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา หรือมานุษยวิทยา

การที่ลักษณะทั้ง 3 ข้อดังกล่าวจะถูกจัดว่ามีคุณค่า มีความสำคัญ และมีชื่อเสียงระดับโลกหรือไม่นั้น จะต้องเข้าเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งใน 6 ข้อดังนี้

1. เป็นสิ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของความสำเร็จทางด้านศิลปะซึ่งเป็นต้นแบบหรือแบบฉบับต่อกันมา

2. เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรม ศิลปะ ผังเมือง หรือภูมิสถาปัตยกรรม ในแหล่งอารยธรรมแหล่งใดแห่งหนึ่งของโลก

3. เป็นหลักฐานเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นอารยธรรมหนึ่งๆ ซึ่งสูญหายหรือล่มสลายไป

4. เป็นรูปแบบของอาคาร หรือผลงานด้านสถาปัตยกรรมที่มีชื่อเสียงซึ่งปรากฏชัดเจนช่วงสำคัญๆ ทางประวัติศาสตร์

5. เป็นรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานที่มีชื่อเสียง อันสะท้อนลักษณะวัฒนธรรมในช่วงสำคัญๆ ทางประวัติศาสตร์

6. มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ ความคิด หรือความเชื่อที่มีความสำคัญ และมีชื่อเสียงในระดับสากล

มาตรฐานอาคารเขียวไทย

Green Building ต้นทางมาจากต่างประเทศ ซึ่งเริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. 2513 โดย เซอร์นอร์แมน ฟอสเตอร์ และเร็นโซ เปียโน ร่วมกันออกแบบอาคารโดยเน้นการใช้เทคโนโลยีการลดการใช้น้ำและพลังงาน การก่อสร้างด้วยวัสดุรีไซเคิล หรือวัสดุที่มีความคงทนถาวรเพิ่มขึ้น เสริมการออกแบบอาคารใช้แสงธรรมชาติให้แสงสว่างแทนการใช้ไฟฟ้า และการใช้ระบบการระบายอากาศที่มีประสิทธิภาพ ต่อมาเรื่องการพัฒนาเป็นหลักการสำคัญพื้นฐานของอาคารเขียว จนมีการจัดตั้ง World Green Building Council ซึ่งมีสมาชิกอยู่ทั่วโลกโดยกำหนดหลักการพื้นฐานไว้คือ “The World GBC

Supports National Green Building Councils Whose Common Mission is to Create a Sustainable Built Environment Through Market Transformation” (สรุปข้อมูลจากการสารอินทาเนีย ฉบับที่ 5/2551 เดือน กันยายน-ตุลาคม 2551)

“อาคารเขียว หรือ Green Building คืออาคารที่สร้างขึ้นโดย มุ่งเน้นให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เป็นอาคารประหยัดพลังงาน ประหยัดการใช้น้ำ วัสดุก่อสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การดำเนินการทั้งหมดจะไม่มีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์บังคับ เกิดจากความต้องการของผู้ประกอบการเอง”

อย่างไรก็ตามประเด็นความต้องการของผู้ประกอบการเองนั้น ในที่สุดแล้วต้องสามารถนำมาสร้างตอบแทนคืนกลับสู่ธุรกิจได้ และเช่นเดียวกับเรื่องใหม่ๆของโลกทุนนิยม สหรัฐอเมริกาเป็นหัวหอกนำมาใช้โดยมีข้อกำหนด ลีด (Leadership in Energy and Environmental Design : LEED) หรือหลักเกณฑ์อาคารเขียวของสภาอาคารเขียวสหรัฐฯ ส่วนผลลัพธ์ต่อเนื่องจากนั้นมีทั้งเป็นประโยชน์ ต่อสังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ กับการเป็น “อุปสรรค” หรือ Barrier ให้กับประเทศคู่แข่งอื่นๆ

อาคาร-ต้นไม้ต้องเข้ากับธรรมชาติ

อาคารหลายแห่งในประเทศไทยนำมามาตรฐาน ลีด (LEED) มาใช้เพื่อสร้างอาคารเขียวของตนเอง เป็นการเพิ่ม Performance ให้อาคารและสร้าง Brand ให้บริษัทเจ้าของอาคาร แต่การใช้มาตรฐาน LEED ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ของต่างประเทศมี “ตำหนิ” สองประการคือ ประการแรก เรื่องผู้เชี่ยวชาญในการประเมินว่าได้ตามมาตรฐานหรือไม่กับวัสดุก่อสร้างตามข้อกำหนดนั้นต้องนำเข้าหรือไม่ ประการที่สอง ความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมของประเทศไทย ที่ภูมิศาสตร์แตกต่างกับสหรัฐอเมริกา

การปลูกสร้างอาคารเขียวไม่แตกต่างกับการปลูกต้นไม้ที่ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผู้คนและหน่วยงานในแต่ละประเทศต้องกำหนดมาตรฐานของตนเองขึ้น นี่เป็นข้อเท็จจริง เวลานี้เมืองไทยอยู่ในช่วง “ประชันขันแข่ง” กันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในเรื่อง “มาตรฐานอาคารเขียว”

ทั้งนี้หลักเกณฑ์พื้นฐานของอาคารเขียวสรุปจากมาตรฐาน TREES ของสถาบันอาคารเขียวมี 7 ประการคือ

1. การบริหารจัดการอาคาร (Building Management) เช่นเตรียมความพร้อมความเป็นอาคารเขียว การประชาสัมพันธ์สู่สังคม คู่มือและการฝึกอบรมแนะนำการใช้งานและบำรุงรักษาอาคาร และการติดตามประเมินผลขณะออกแบบก่อสร้างและเมื่ออาคารเสร็จแล้ว

2. ที่ตั้งอาคาร (Site & Landscape) ต้องพิจารณาว่าที่ตั้งของอาคารที่ต้องการสร้างนั้นมีผลเสียต่อระบบนิเวศหรือไม่ บริเวณโดยรอบมีระบบการคมนาคมขนส่ง รวมทั้งมีระบบขนส่งมวลชนที่เหมาะสมรองรับหรือไม่
3. ระบบการใช้น้ำ (Water Conservation) ต้องมีประสิทธิภาพมากที่สุด ส่งผลถึงน้ำเสียที่เกิดขึ้น เมื่อใช้น้ำน้อยน้ำก็เสียน้อยลง รวมทั้งน้ำที่ใช้แล้วต้องนำกลับมาใช้ใหม่ด้วย อาทิ ห้ามใช้น้ำปะปารดน้ำต้นไม้ น้ำสำหรับรดต้นไม้ต้องเป็นน้ำเสียจากอาคารนำมาผ่านการบำบัดแล้ว
4. การใช้พลังงาน (Energy & Atmosphere) การประกันคุณภาพอาคาร : มีแผนการตรวจสอบและปรับแต่งระบบอย่างต่อเนื่องโดยบุคคลที่ 3 การตรวจสอบเพื่อยืนยันการประหยัดพลังงาน: มีแผนการตรวจสอบและทดสอบประสิทธิภาพการใช้พลังงาน สารทำความเย็นในระบบปรับอากาศที่ไม่ทำลายชั้นบรรยากาศ และการใช้พลังงานทดแทน
5. การใช้วัสดุก่อสร้าง (Materials & Resources) อาคารเขียวต้องก่อสร้างจากวัสดุประหยัดพลังงาน วัสดุในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการขนส่งน้อยสุด วัสดุรีไซเคิลได้รับการพิจารณามากที่สุด
6. สภาพแวดล้อมในอาคาร (Indoor Environmental Quality) ต้องมีความเหมาะสม ต้องมีแสงสว่างเพียงพอกับความต้องการของผู้อยู่อาศัยในอาคาร ไม่มีฝุ่น เชื้อโรค องค์กรประกอบในการก่อสร้างต้องไม่ปล่อยสารพิษออกมา เช่น พรม หรือสีต้องไม่มีสารระเหยที่เป็นอันตราย เป็นต้น
7. สร้างด้วยนวัตกรรม Green Innovation หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการลดโลกร้อน ประหยัดพลังงาน

ตารางที่ 5.2 การเปรียบเทียบกรอบแนวคิดด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน

AAC	NHPA	SA	LEED	UNESCO
1. ภูมิสังคม (Geography Landscape)	1. การสงวน คุ้มครองหรือ การคงสภาพ การเก็บรักษา (Preservation)	1. เคารพในที่ตั้ง รักษาแผ่นดินและ พืชพรรณ (Ecological concern)	1. การเลือกที่ตั้งที่ ยั่งยืนและเหมาะสม (Sustainable sites: SS)	1. เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึง ความเป็นเอกลักษณ์ด้าน ศิลปกรรมหรือตัวแทนของความ งดงาม และเป็นผลงานชิ้นเอกที่ จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อัน ชาญฉลาดยิ่ง
2. ภูมิ วัฒนธรรม (Cultural Landscape)	2. การฟื้นฟู สภาพ (Rehabilitation)	2. คำนึงถึงสภาพ อากาศในท้องถิ่น ไม่สร้างมลภาวะ ทางอากาศ (Climate concern)	2. ประสิทธิภาพการ ใช้น้ำ (Water Efficiency: WE)	2. เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่งในการ ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบ ต่อมาในด้านการออกแบบทาง สถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน และภูมิ ทัศน์ ตลอดจนการพัฒนา ศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการ พัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาเหล่านั้นเกิดขึ้นใน ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบน พื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดของโลก
3. นิเวศ วัฒนธรรม (Culture Ecology)	3. การบูรณะ (Restoration)	3. การประหยัด พลังงาน การใช้ พลังงานทดแทน (Energy Efficiency)	3. พลังงานและสภาพ ของบรรยากาศ (Energy and Atmosphere: EA)	3. เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็น เอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือ เป็นพยานหลักฐานแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือ อารยธรรมซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว

ตารางที่ 5.2 (ต่อ) การเปรียบเทียบกรอบแนวคิดด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน

AAC	NHPA	SA	LEED	UNESCO
4.ชีวิต วัฒนธรรม (Culture Life)	4.การ ปฏิสังขรณ์ สร้างใหม่ (Reconstruction)	4.คำนึงถึงความ สบายของผู้ใช้ อาคารปลอดภัย และทัศนียภาพ (User Concern)	4.วัสดุก่อสร้างและ แหล่งที่มา (Materials and Resources: MR)	4. เป็นตัวอย่างของลักษณะ โดยทั่วไปของสิ่งก่อสร้างอันเป็น ตัวแทนของการพัฒนาทางด้าน วัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หรือ อุตสาหกรรม
5.ชุมชนทาง ชาติพันธุ์ (Ethnic Village)		5.ใช้วัสดุอย่างมี ประสิทธิภาพการ นำวัสดุกลับมาใช้ ใหม่ไม่ใช้วัสดุที่เป็น พิษต่อผู้อาศัย (Material Efficiency)	5.คุณภาพและ สิ่งแวดล้อมในอาคาร (Indoor Environment Quality: IEQ)	5. เป็นตัวอย่างของลักษณะอัน เด่นชัด หรือของขนบธรรมเนียม ประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้าง หรือการตั้งถิ่น ฐานของมนุษย์ ที่มีความ เปราะบางด้วยตัวมันเองหรือ เสื่อมสลายได้ง่าย เพราะ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่ สามารถกลับคืนดังเดิมได้ หรือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
		6.ใช้น้ำอย่างมี ประสิทธิภาพไม่ สร้างมลภาวะทาง น้ำ(Water Efficiency)	6.กระบวนการ ออกแบบอย่างมี นวัตกรรมและมี ขั้นตอน (Innovation and Design Process: IDP)	6. มีความคิดหรือความเชื่อที่ เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ หรือบุคคลที่มีความสำคัญหรือ ความโดดเด่นยิ่ง ใน ประวัติศาสตร์

ส่วนที่ 2 กลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

กลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนต้องมี 5 ด้านดังต่อไปนี้ 1) Stakeholder Relation Strategy 2) Operation Strategy 3) HR Strategy 4) Public Relation Strategy 5) Financial Strategy

ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Relation Strategy) มีแนวทางการดำเนินงานได้แก่ จะต้องพัฒนาการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายกับตำบลข้างเคียง เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยการประสานงานงานกับกลุ่มเกษตรหัตถกรรม อุตสาหกรรมชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำการประสานงานกับเครือข่ายนักวิชาการภายนอกเพื่อให้เกิดการวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็นและเกิดการพัฒนาที่เป็นระบบ และการพัฒนาตลาดในเชิงอนุรักษ์ควรมีการจัดทำแผนงานพัฒนาระยะสั้น ซึ่งแผนระยะสั้นหรือเร่งด่วนนั้นควรเริ่มที่ 1) สร้างระบบป้องกันน้ำท่วม เมื่อยามน้ำหลาก 2) ปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อป้องกันความร้อน 3) ปรับปรุงให้เกิดอารยะสถาปัตยกรรม 4) ศูนย์บริการการท่องเที่ยว 5) สร้างองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่น 6) การฟื้นฟูอาหารดั้งเดิม จากนั้นคงต้องมีการปรับแผนตามความเหมาะสมโดยดูจากแผนระยะกลางที่จะเสนอไว้ว่าจะเริ่มทำ 1) ปรับปรุงอารยะสถาปัตยกรรมภายในตลาดเพื่อนักท่องเที่ยวทุกคน 2) รณรงค์ในการใช้กฎหมายบังคับอาคาร 3) การพัฒนาบุคลากร 4) ตลาดมีชีวิตพิพิธภัณฑน์มีชีวา 5) การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวแบบครบวงจร 6) การพัฒนาชุมชนตลาดเก่าบางหลวงเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของคณะกรรมการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ และระยะยาวที่ประกอบไปด้วย 1) กระบวนการอนุรักษ์ (Summary of Conservation Procedure) ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ประวัติของอาคาร ขั้นตอนที่ 2 สำรวจอาคารและจำแนกวัสดุดั้งเดิม ขั้นตอนที่ 3 วางแผนการทำงานให้เป็นไปตามหลักการของการอนุรักษ์ ขั้นตอนที่ 4 จำเป็นที่จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 5 บันทึกการทำงานทั้งหมด และขั้นตอนที่ 6 จัดตั้งหน่วยงานบำรุงรักษาตามขั้นตอนที่กำหนด 2) การอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของตลาด เริ่มที่การเก็บรักษาหรือฟื้นฟูศูนย์อาคารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ร่วมมือกับนักวิชาการทำการวิจัย เพื่อการอนุรักษ์ โดยจะต้องจัดทำข้อจำกัดทางด้านกายภาพของชุมชนตลาดและที่สำคัญจะต้องจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาดูแลทำนุบำรุงรักษา 3) การพัฒนาชุมชนตลาดเก่าบางหลวงเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดขององค์กร

การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization: UNESCO)

ด้านการดำเนินการ (**Operation Strategy**) แนวทางการดำเนินงานคือ 1) ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตลาดแห่งนี้ ตั้งแต่บริษัทห้างร้าน เทศบาลตำบล ผู้นำชุมชนโรงเรียน นักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ รัฐบาล เอกชน ตลอดจนสื่อสารมวลชน ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และแผนการพัฒนาร่วมกัน 2) จะต้องสร้างผู้นำด้านการอนุรักษ์ตลาดเก่าอย่างยั่งยืนในสาขาอาชีพต่างๆ เช่น การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การประชาสัมพันธ์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาหารและโภชนาการ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปหัตถกรรมพื้นถิ่น ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ช่างก่อสร้าง ให้เป็นผู้นำต้นแบบเพื่อการพัฒนาตลาดเก่าในเชิงอนุรักษ์ 3) สร้างชุมชนให้เป็นตลาดเก่าต้นแบบที่มุ่งในประเด็นคนดี พลเมืองดี รายได้ดี และนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแกนในการดำเนินงาน 4) สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนทุกระดับมีความรักในทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยกันดูแลรักษาศิลปสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ มรดกของท้องถิ่น 5) บูรณะฟื้นฟู บำรุงรักษา ขึ้นทะเบียนในการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมตลาดเก่า

ด้านทรัพยากรมนุษย์ (**HR Strategy**) แนวทางการดำเนินงานโดย 1) จัดการฝึกอบรมการศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดเวทีสาธารณะตามแผนปฏิบัติกับผู้เข้าร่วมโครงการและผู้เกี่ยวข้องที่เป็นแกนนำ 2) มีการคัดเลือกบุคคลตัวอย่าง เพื่อเป็นต้นแบบและถ่ายทอดความรู้ และการปฏิบัติไปสู่สมาชิก และคนในชุมชน 3) มีการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาที่เป็นระบบและต่อเนื่องให้กับ เจ้าหน้าที่ สมาชิกและผู้มีส่วนร่วมโครงการ 4) มีการขยายสมาชิกไปสู่กลุ่มเยาวชน และขยายไปยังตำบลใกล้เคียง

ด้านความสัมพันธ์ต่อสาธารณะ (**Public Relation Strategy**) แนวทางการดำเนินงานคือ 1) สรุปลงานและองค์ความรู้จากการดำเนินงานโครงการในรูปแบบต่างๆ เช่น อยู่ในเว็บ ซีดี และเป็นเอกสาร ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถเรียนรู้ได้ 2) จัดงานประจำปีที่ตลาดบางหลวง โดยนำกิจกรรมต่างๆ ของตำบลบางหลวง และ Stakeholder 3) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาตลาดเก่าในเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งบุคคลภายในและภายนอก

ด้านการเงิน (**Financial Strategy**) แนวทางการดำเนินงานได้แก่ 1) จัดทำบัญชีครัวเรือน และพัฒนาสถานประกอบการร้านค้าให้สามารถวิเคราะห์สถานะการเงินรายบุคคล และรายครัวเรือนของสถานประกอบการได้ 2) พัฒนากิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ให้มีความเข้มแข็งและ

ยั่งยืน เป็นแหล่งเงินของชุมชนได้ดี 3) ประสานงานด้านโครงการและงบประมาณกับหน่วยงานภายนอก 4) พัฒนาและให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการการเงิน ให้สถานประกอบการร้านค้าในตลาดและแผงลอย

การประเมินผล

การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี

ตัวชี้วัด ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

1. จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
2. ชุมชนตลาดมีรายได้เพิ่มขึ้น
3. จำนวนร้านค้าแผงลอยและรถเข็นที่เกิดใหม่เพิ่มขึ้น
4. จำนวนผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เข้าสู่ตลาด
5. การเพิ่มของเทคโนโลยีและการสื่อสาร
6. การเพิ่มทางด้านพลังงาน
7. การจ้างงาน

ด้านสังคม ประกอบด้วย

1. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม
2. การเสริมสร้างสุขภาวะสุขภาพพลานามัยที่ดี
3. การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง
4. มีความสามัคคีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
5. มีความรับผิดชอบต่อสังคม
6. มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
7. มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน

ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

1. เคารพในที่ตั้งรักษาแผ่นดินและพืชพรรณ
2. ประสิทธิภาพด้านการใช้น้ำ ไม่สร้างมลภาวะทางน้ำ
3. การควบคุมมลภาวะทางอากาศคำนึงถึงสภาพอากาศในท้องถิ่นไม่สร้างมลภาวะทางอากาศ
4. ประสิทธิภาพด้านพลังงาน การประหยัดพลังงานการใช้พลังงานทดแทน
5. ประสิทธิภาพใช้วัสดุ การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ไม่ใช่วัสดุที่เป็นพิษต่อผู้อาศัย
6. ลดการใช้ทรัพยากร
7. ลดปริมาณของเสีย

ด้านการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี

1. การสงวน คุ้มครองหรือการคงสภาพ การเก็บรักษา (Preservation)
2. การฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation)
3. การบูรณะ (Restoration)
8. การปฏิสังขรณ์ สร้างใหม่ (Reconstruction)
9. เคารพในที่ตั้งรักษาแผ่นดินและพืชพรรณ
10. คำนึงถึงสภาพอากาศในท้องถิ่นไม่สร้างมลภาวะทางอากาศ
11. การประหยัดพลังงาน
12. การใช้พลังงานทดแทน
13. คำนึงถึงความสะดวกสบายของผู้ใช้อาคาร ปลอดภัยทางเสียงและทัศนียภาพ
14. ใช้วัสดุอย่างมีประสิทธิภาพการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ ไม่ใช่วัสดุที่เป็นพิษต่อผู้อาศัย
15. ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สร้างมลภาวะทางน้ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้

การพัฒนาสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผู้จัดการดังนี้

1. สมควรดำเนินการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมของตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ให้ปรากฏอยู่อย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการและเงื่อนไขตามมาตรฐาน ของการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม (AAC: Architectural Arts Conservation) สถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน (SA) สถาปัตยกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (LEED) และความยั่งยืนทางพลังงานและสิ่งแวดล้อมไทย (TREES) การอนุรักษ์อาคารทางประวัติศาสตร์ (NHPA) องค์กรเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานและมรดกวัฒนธรรมของ UNESCO (ICOMOS Thailand Association)

2. นำกลยุทธ์การจัดการอย่างยั่งยืนสำหรับการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมไปใช้กับชุมชนตลาดโดยจัดแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบตามกิจกรรมต่างๆ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ให้ครอบคลุมทั้ง 5 ด้านคือ 1) Stakeholder Relation Strategy 2) Operation Strategy 3) HR Strategy 4) Public Relation Strategy 5) Financial Strategy

3. นำตัวชี้วัดไปปรับใช้เพื่อการประเมินการพัฒนาสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีผลในทางเพิ่มขึ้นหรือต่ำลงอย่างไร 4 ด้านคือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมตลาดพื้นถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. จัดทำแบบประเมินและนำแบบประเมินไปใช้เป็นเครื่องในการวิจัยเชิงปริมาณ นำข้อมูลไปจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดประจำปีเพื่อใช้ในการปรับปรุงแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ

2. ควรจัดการดำเนินการวิจัยชุมชนโดยให้คนในชุมชนทำการวิจัยโดยมีนักวิจัยเป็นที่เลี้ยงในการทำวิจัยให้ครบทั้ง 6 ด้าน และให้งานวิจัยที่ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยชุมชนเอง และเป็น การระดมทุนจากแหล่งต่างๆให้มาช่วยในรูปแบบของ CSR จากภาคเอกชน

3. ควรจัดการศึกษาวิจัยเพื่อการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้ได้ตามข้อกำหนดจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ให้ได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น [สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (The Association of Siamese Architects under the Royal Patronage of His Majesty the King) หรือ อาษา (ASA).2525]

4. ควรทำการศึกษาเพื่อพัฒนาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาที่เป็นมรดกทั้งทางด้านการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน ศิลปวัฒนธรรมไทยจีน ควบคู่กับการมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เชิงประวัติศาสตร์ และเผยแพร่สู่ระดับสากล